

Turvalise spordi seireuuring Eestis 2023. Lõpparuanne

ÜLEVAADE EELUURINGUST JA RAHVASTIKUPÕHISEST
SEIREUURINGUST

I. Turvalise spordi mõiste raamistik

Sport peaks olema turvaline keskkond, mida iseloomustaks lugupidamine, õiglus ning treenerite ja sportlaste heaolu. Turvalise keskkonna ja heaolu taga on aga inimeste käitumine. Kahetsusväärset palju on olukordi, kus inimeste vaimne ja füüsiline heaolu on häiritud spordis esineva vägivalda ehk spordis osalejate - ennekõike sportlaste - väärkohtlemise tõttu (Brackenridge, Fasting, Kirby, & Leahy, 2010; Mountjoy, Rhind, Tiivas, & Leglise, 2015; Mountjo et al., 2016).

Spordi esineva vägivalda ja väärkohtlemise erinevate alaliikidega seonduv temaatika spordis koondatakse **sporditurvalisuse** (*safe sport*) mõiste alla (Mountjoy, Rhind, Tiivas, & Leglise, 2015; Mountjoy et al., 2016). Sportlaste turvalisuse tagamise probleemidega on tegeletud kogu kaasaegse spordi ajaloos – vägivalda ja vigastuste vähendamise võimalusi spordis otsiti juba 19. sajandil (Elias, 2000; Mangan, 2012). Nii on viimastel aastakümnetel vägivalda uuringute fookusesse sportlaste seksuaalse väärkohtlemise kõrval tõusnud ka psühholoogilise ja füüsilise vägivalda, hooletusse jätmise ja kaaslaste vahelise kiusamise uurimine spordi keskkonnas (Fasting, Chroni, Hervik ja Knorre, 2011; Mergaert, Arnaut, Vertommen, & Lang, 2016; Mountjoy et al., 2016; Parent & Bannon, 2012; Vertommen, Kampen, Schipper-van Veldhoven, Uzieblo ja Van Den Eede, 2018; Vertommen et al., 2016).

Institutsionaliseeritud ja normaliseeritud vägivald

Spordi keskkonnale on lisaks isikutevahelisele vägivaldale iseloomulik ka institutsiooniline vägivald, mis kujutab endast inimeste kahjustamist sotsiaal-organisatoorses kontekstis, näiteks seksuaalse, füüsilise ja psühholoogilise väärkohtlemise normaliseerimise või tervist kahjustavate treeninguprogrammide rakendamise läbi (Mountjoy, Rhind, Tiivas, & Leglise, 2015). Spordisüsteemi unikaalne ülesehitus ja korraldus ning spordikultuurid soodustavad väärkohtlemist nii treenerite ja sportlaste asümmeetriliste võimuhete, autoritaarse juhtimiskultuuri kui ka iseloomulike tasustamisskeemide kaudu (Alexander, Stafford, & Lewis, 2011; Kirby, Graves, & Hankivsky, 2000). Psühholoogiline vägivald võib ilmneda teistest vägivaldavormidest eraldi, kuid on alati ka füüsilise ja seksuaalse vägivalda, hooletusse jätmise ja kiusamise lahutamatu osa. Iseloomulik on veel asjaolu, et spordis toimub väärkohtlemine usalduse, võimu ja vastutuse kontekstis (Stirlig, 2009).

Väärkohtlemise levimuse kohta spordis on viimastel aastakümnetel avaldatud mitmeid uuringuid, ent tulemused on väga varieeruvad (ülevaateks Parent & Fortier, 2017; Vertommen et al., 2016; Wilinsky & McCabe, 2020). Varieeruvate tulemuste näitena, seksuaalse väärkohtlemise kogemusi on avaldanud 2–50% naissportlastest (Fasting et al., 2011; Kirby et al., 2000; Leahy, Pretty, & Tenenbaum, 2002; Mergaert et al., 2016). Üliõpilassportlaste seas esineb hinnanguliselt kuni 75% ulatuses psühholoogilise ja 24% ulatuses füüsilise vägivalda kogemusi (Alexander et al., 2011). Hollandis ja Belgias avaldas 38% uuritud noorsportlastest, et on kogenud psühholoogilist vägivalda, samas füüsilisest vägivaldast teatas 11% ja seksuaalsest vägivaldast 14% (Vertommen et al., 2016). Kanada rahvuskoondiste sportlastest on vähemalt korra kogenud hooletusse jätmist 69% ja psühholoogilist väärkohtlemist 60% sportlastest, vähemalt korra on seksuaalset väärkohtlemist kogenud 21% ja füüsilist väärkohtlemist 14% sportlastest (Willson, Kerr,

Stirling, & Buono, 2022). Saksamaal läbi viidud rahvuskoondiste sportlaste uuringust selgus, et kolmandik uuringus osalenud 1800-st sportlasest on kogenud seksuaalset vägivalda, täpsemalt 18% on kogenud kontaktset seksuaalvägivalda, 3% piiride ületamist (nt. ebakohane puudutamine, lahti riietumise nõudmine, ekshibitsionism) ja 18% füüsilise kontaktita seksuaalset vägivalda (Allroggen, Ohlert, Seidler, & Rau, 2016). Rootsis läbi viidud kergejõustiklastest uuringus avaldas 11% seksuaalse väärkohtlemise kogemist ja 18% füüsilise väärkohtlemise kogemist (Timpka et al., 2019).

Üks väärkohtlemise eripära spordis on ka selle kasvav levimus sportlaskarjääri edenedes – kõrgematel sportlikel tasemetel väärkohtlemise esinemissagedus tõuseb võrreldes madalamate tasemetega (Brackenridge, 1997; Stafford, Alexander, & Fry, 2015). Vägivalla institutsionaliseerimine spordis suurendab omakorda väärkohtlemise varjamist ja vastuseisu selle paljastamisele ning avalikustamisele. Vägivalla institutsiooniline iseloom spordis on põhjuseks, miks spordiorganisatsioonid sageli üritavad väärkohtlemist varjata või selle avastamisele vastu seista (e.g. Kerr, Kidd, ja Donnelly, 2020). Vägivalla uurimist spordis raskendab asjaolu, et spordis toimub väärkohtlemine usalduse ja võimu raamides (Stirling, 2009), mis ei toeta väärkohtlemisest teatamist ja sekkumist. Seega oleks oluline tunda ka väärkohtlemise psühholoogilisi markereid või korrelaate, mille alusel oleks võimalik hinnata väärkohtlemise kõrgendatud riski kaudsel meetodil. Seda, millised psühholoogilised tegurid võivad suurendada sportlaste riski sattuda väärkohtlemise ohvriks, on seni väga vähe uuritud. Olemasoleva kirjanduse alusel võib oletada, et tugev ühemõõtmeline sportlik identiteet ehk sportlase rolliga identifitseerumise tugevus, madal enesehinnang ja tulemustele orienteeritud motivatsioon võivad olla tegurid, mis muudavad sportlase väärkohtlemisele haavatavamaks (ülevaateks Wilinsky & McCabe, 2020).

II. Eeluuring. Turvalise spordi küsimustiku väljatöötamine

Tartu Ülikooli psühholoogia instituudi teadlastena planeerisime Eesti Antidopingu ja Spordieetika SA tellimusel uuringud, mille käigus töötati välja hindamismeetod väärkohtlemise levimuse hindamiseks. Uuringu vastutav täitja oli Aave Hannus, küsimustiku sisendiks kogus kvalitatiivsed andmed doktorant Juri Guljajev, andmeanalüüsi osas konsulteeris ja osaliselt analüüsis andmeid kaasprofessor Toivo Aavik, eeluuringu küsitlusuuringu andmeid kogus ja töötles käsundivõtja Ave Amor. Eeluuringu käigus valmis kogutud andmetest ka Ilona Kivisiku (2023) magistritöö Tallinna Ülikoolis. Järgnevalt kirjeldan uuringu esimese etapi – eeluuringu – täpsemaid eesmärgi ja tulemusi.

Mitmeastmelist lähenemisviisi kasutades töötasime välja küsimustiku väärkohtlemise levimuse hindamiseks Eestis. Kogusime vabatahtlike ekspertide (treenerite, sportlaste, teadlaste) kvalitatiivseid kirjeldusi väärkohtlemise ilmingutest spordis. Kokku määratlesime 205 situatsiooni, mida allikad kirjeldasid väärkohtlemise ilmingutena. Selle korpuse põhjal koostasime küsimustiku esialgse versiooni (Turvalise spordi küsimustik v.o.1, mis sisaldas 116 väärkohtlemise ilmingut; esitatud Lisas 1.) ja viisime läbi eeluuringu e. küsitlusuuringu „Turvalise Spordi Küsimustiku väljatöötamise ja valideerimise uuring“.

Küsitlusuuring viidi läbi 2022. aasta sügisel Tartu Ülikooli küsitluskeskkonnas LimeSurvey. Uuringu läbiviimise kooskõlastasime Tervise Arengu Instituudi inimuuringute eetikakomiteega (TAIEK; uuringute

seeria „Sotsiaal-ökoloogilise mudeli rakendamine sportlaste väärkohtlemise mõistmiseks organiseeritud spordis. Mitmetasandiline analüüs“, TAI EK otsus nr 1099, 29.06.2022).

Osalema kutsusime täisealisi, kes on treeneri juhendamisel tegelenud spordiga. Uuringus osalejate planeeritud hulk oli 600 isikut, lõplikuks valimiks kujunes 528 vastajat. Olgu öeldud, et uuringus osalemise määr oli madal – kokku avas küsimustiku 2389 potentsiaalset vastajat, ent lõpuni täitis küsimustiku vaid umbes veerand. Värbasime osalejaid lumepalli meetodil Facebooki postituse kaudu. Vastajatest 82% olid naised, vastajate vanus varieerus vahemikus 18-79 aastat, mediaanvanus oli 35 aastat.

Küsimustikus paluti osalejal hinnata igat 116 väärkohtlemise ilmingut kahel skaalal: (a) seitsmepallisel skaalal -3 kuni +3, kui häirivaks peab vastaja kirjeldatavat tegevust; hinnang „-3“ tähendas, et olukord ei ole vastaja jaoks üldse häiriv ja „+3“ tähendas, et vastaja hindas olukorda väga häirivaks; (b) seitsmepallisel skaalal 1 kuni 7 paluti vastajal hinnata, kui sageli ta on kirjeldatud olukorda kogenud; hinnang „1“ tähistas, et vastaja ei ole kirjeldatud olukorda kunagi kogenud ja „7“, et ta on seda on väga sageli kogenud.

Lisaks paluti osalejal märkida sugu, vanus, rahvus, põhisordiala, spordiga tegelemise staaž ja tase (noortesport, tervise- või harrastussport, tippsport).

Eeluringu tulemuste kokkuvõte

Järgnevalt esitan ülevaatliku kokkuvõtte väärkohtlemise ilmingute häirivuse ja sageduse hinnangutest. Uurivatest faktoranalüüsist lähtuvalt valmisime esialgselt 116-st väärkohtlemise ilmingust välja 42, mis (a) koondusid häirivuse hinnangute alusel nelja alaskaalasse ning mida iseloomustas tugevam faktorlaadung vastavas alaskaalas; (b) samal ajal koondusid ka sageduse hinnangute alusel viide alaskaalasse ning mida samuti iseloomustas tugevam faktorlaadung vastavas alaskaalas; (c) väärkohtlemise ilmingud, mis ei sobitunud ühtegi alaskaalasse faktoranalüüsi põhjal, ent tundusid väärkohtlemise kogemuste kirjeldamise mõttes olulised hindamise alla võtta.

Väärkohtlemise ilmingute kogemise sagedus

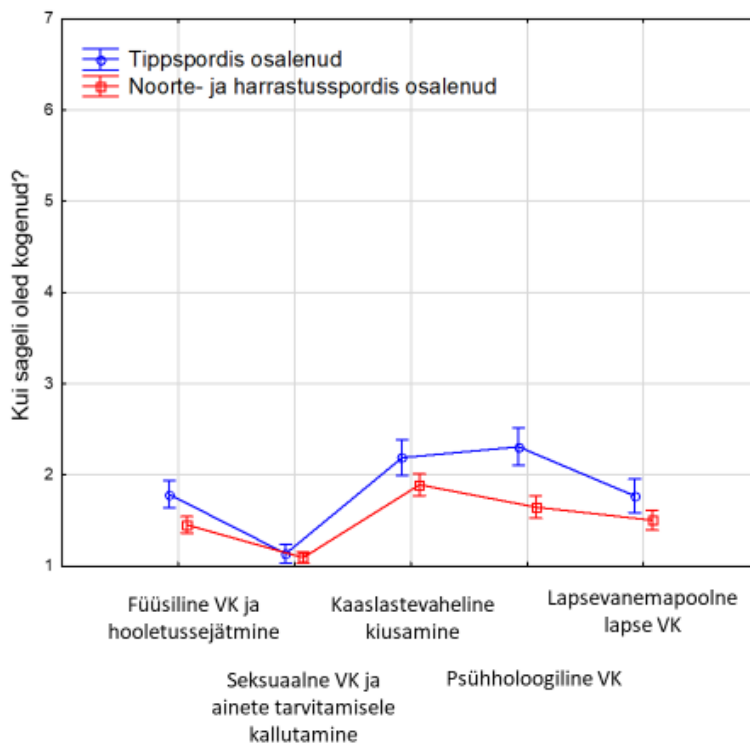
Uuriva faktoranalüüsiga eristus väärkohtlemise sageduste kogemises viis selgelt faktorit: (a) füüsiline väärkohtlemine ja hooletusse jätmine, (b) seksuaalne väärkohtlemine ja dopingu- ning narkootiliste ainete tarvitamisele kallutamine, (c) kaaslaste vaheline kiusamine, (d) psühholoogiline väärkohtlemine ja (e) lapsevanemapoolne lapse väärkohtlemine; neli väärkohtlemise ilmingut ei sobitunud ühtegi faktorisse ja neid analüüsiti üksiku ilmingu tasemel.

Joonis 1 illustreerib, et erinevate väärkohtlemise kogemuste keskmised sagedused erinesid väärkohtlemise liikide võrdluses ja need, kes tegelesid oma spordialaga tippspordi tasemel, olid oluliselt sagedamini kogenud väärkohtlemist. Kõige olulisem erinevus tippspordis osalenute ja mitteosalenute vahel ilmnes psühholoogilise väärkohtlemise osas, ent kõikide väärkohtlemise liikide osas peale seksuaalse väärkohtlemise ja ainete tarvitamisele kallutamise avaldasid tippspordis osalenud, et on väärkohtlemist kogenud oluliselt sagedamini kui need, kelle sporditee tippspordi tasemele ei jõudnud (tippspordis osalenute ja mitteosalenute erinevus $F[1, 439] = 15,99, p < ,0001$). Kõige sagedamini kogetud väärkohtlemise ilmingute näideteks olid lisaharjutuste tegemine karistusena ($M = 2,93, SD = 1,64$), treeneri

karjumine õpilase peale ($M = 2,78, SD = 1,97$) ja olukorrad, kus treener sunnib õpilast tegema füüsiliselt rasket harjutust vaatamata väsimusele ($M = 2,44, SD = 1,78$).

Nende väärkohtlemise ilmingute osas, mis ei sobinud ühtegi faktorisse, ilmnesid kolmel juhul neljast samuti olulised erinevused tippspordis osalenute ja mitteosalenute vahel. Tippspordis osalenud olid oluliselt sagedamini kogunud, et treener ahvatleb neid petmisele või mängu manipuleerimisele (Welchi t-test, $t[166,03] = 2,04, p = ,043$), et treener võltsib võistlustele registreerimisel treenitavate andmeid ($t[151,75] = 2,19, p = ,030$) ja et treener saadab distsipliinirikkuja treeningult minema ($t[179,00] = 3,77, p > ,001$). Kogemuste osas, et treener raputab sportlast, tippspordis osalenute ja mitteosalenute vahel olulisi erinevusi ei ilmnenud. Olgu siiski öeldud, et neid nelja olukorda tuli ette väga harva, kõige sagedamini oli kogetud, et treener saadab distsipliinirikkuja treeningult minema (tippspordis osalenutel $M = 2,54, SD = 1,73$ ja tippspordis mitteosalenutel $M = 1,89, SD = 1,35$).

Seega, kokkuvõtteks saab väita, et väärkohtlemise ilmingute kogemine üldiselt on pigem harv ja väga harv, ent need, kelle sportlaskarjäär jõudis tippspordi tasemele, on väärkohtlemist siiski märksa sagedamini kohanud kui need, kes tegelesid spordiga kas harrastusspordi või noortespordi tasemel.

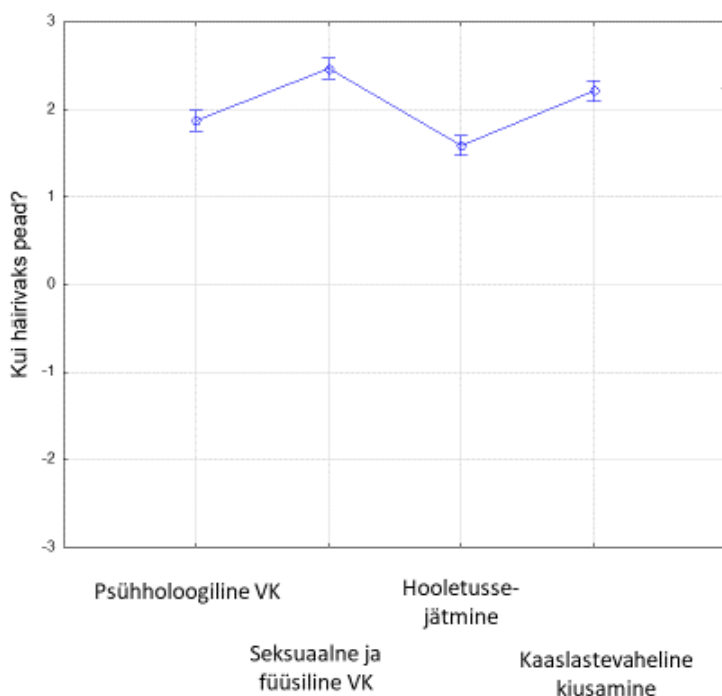
Joonis 1. Väärkohtlemise liikide kogemise keskmised sagedused sõltuvalt tippspordis osalemisest ja mitteosalemisest. Vastajad hindasid skaalal 1-7, kui sageli nad on organiseeritud spordis kogunud väärkohtlemist. Kõige sagedamini ollakse kogunud kaaslaste omavahelise kiusamise ilminguid, kõige harvemini seksuaalse väärkohtlemise ja dopingu- ning narkootiliste ainete tarvitamisele kallutamist. Esitatud on faktoranalüüsi alusel moodustatud alaskaalade keskmised skoorid ja 95% usalduspiirid. Tippspordis osalenuid oli 123 ja mitteosalenuid 337. VK – väärkohtlemine.

Väärkohtlemise ilmingute häirivus

Eeluringu kõige olulisem ja teaduslikult unikaalne tulemus ilmnes väärkohtlemise ilmingute häirivuse hinnangute analüüsisist.

Häirivuse hinnangute alusel sobitusid väärkohtlemise ilmingud nelja faktorisse, mille alusel moodustati neli alaskaalat: (a) psühholoogiline väärkohtlemine, (b) seksuaalne ja füüsiline väärkohtlemine, (c) hooletusse jätmine ja (d) kaaslaste vaheline kiusamine; 11 väärkohtlemise ilmingut ei sobitunud ühtegi faktorisse ja neid analüüsiti üksiku ilmingu tasemel.

Joonis 2 illustreerib asjaolu, et kõikide väärkohtlemise alaliikide puhul hinnatakse neid ilminguid häirivaks või väga häirivaks. Oluline on tähele panna, et kõikide alaskaalade 95% usalduspiirid ulatuvad üle väärtuse 1 ehk kõiki väärkohtlemise ilmingud hinnatakse märkimisväärselt häirivaks. Täpsemalt, 58% kõikidest vastajatest hindas psühholoogilise väärkohtlemise ilminguid äärmiselt häirivaks (+3) ja 9% vastajatest hindas psühholoogilise väärkohtlemise ilminguid mittehäirivaks (-3 kuni 0). Seksuaalset ja füüsilist väärkohtlemist hindas äärmiselt häirivaks 90% osalejatest ja 7% vastajatest hindas selliseid väärkohtlemise ilminguid mittehäirivaks (-3 kuni 0). Hooletusse jätmise ilminguid hindas

Joonis 2. Väärkohtlemise liikide häirivuse keskmised hinnangud. Vastajad hindasid skaalal -3 kuni +3, kui häirivaks nad peavad organiseeritud spordis esinevat väärkohtlemist. Negatiivne väärtus viitaks, et väärkohtlemist ei peeta häirivaks. Kõikide väärkohtlemise liikide puhul hinnatakse neid häirivaks või väga häirivaks. Esitatud on faktoranalüüsi alusel moodustatud alaskaalade keskmised skoorid ja 95% usalduspiirid.

äärmiselt häirivaks 25% ja 15% vastajatest hindas hooletusse jätmise ilminguid mittehäirivaks (-3 kuni 0). Kaaslaste vahelise kiusamise ilminguid hindas äärmiselt häirivaks 74% vastajatest ja 7% vastajatest ei pidanud selliseid olukordi üldse häirivaks. Eeluringu andmete põhjal ei olnud võimalik analüüsida häirivuse näitajad demograafiliste rühmade haaval – selleks oli valim liiga väike.

Ka need väärkohtlemise ilmingud, mis häirivuse alusel ühtegi faktorisse ei sobitunud, hinnati häirivaks. Madalaima häirivuse hinnangu sai olukord, kus lapsevanem annab lapsele mittevõimetekohaseid ülesandeid ($M = 1,89$, $SD = 1,52$) ja kõige häirivamaks olukorda, kus treener alandab ja alavääristab treenitavat ($M = 2,42$, $SD = 1,54$).

Eeluringu tulemused kinnitavad seega, et isegi kui väärkohtlemise kogemused ei ole väga sagedased, on nad siiski väga häirivad. Seega oleks vale eeldada, et mingeid väärkohtlemise olukordi saaks pidada väheoluliseks või nende vähendamisele ja vältimisele ei peaks tähelepanu pöörama. Kui mõnikord võib kirjanduses leida väärkohtlemise klassifitseerimisel väärkohtlemise liigitamist kergeks (nt hooletusse jätmine), keskmiseks ja raskeks väärkohtlemiseks (nt seksuaalne väärkohtlemine) vms, siis siinse uuringu tulemused viitavad, et see ei ole põhjendatud – praktiliselt iga väärkohtlemise kogemus on valdavale osale spordis osalejatest väga häiriv kogemus.

Võttes väärkohtlemise kogemise sageduse ja häirivuse hinnangud kokku, võib järeldada, et vaatamata sellele, et väärkohtlemise kogemused on üldjoontes pigem harvad, viitavad väärkohtlemise häirivuse hinnangud sellele, et isegi harvad kogemused on väga häirivad.

III. Turvalise spordi seireuuring 2023

Uuringuprojekti teise etapina viisime läbi seireuuringu, kuhu kutsusime Eesti rahvastiku esindusliku valimi. Nagu sissejuhatavas peatükis mainitud, ei ole seni kuigi palju teada väärkohtlemise individuaalsete psühholoogiliste riskitegurite kohta. Väärkohtlemise riskitegurite või korrelaatide tundmine aitaks aga kergendada väärkohtlemise riskis olevate sportlaste väljasõelumist olukorras, kus väärkohtlemisest teatamise barjäärid on pigem kõrged.

Turvalise spordi seireuuringu 2023 eesmärgid olid järgmised:

- 1) Hinnata ja kirjeldada organiseeritud spordis osalejate või varasemalt organiseeritud spordis osalenute psühholoogilise, füüsilise ja seksuaalse väärkohtlemise ning hooletusse jätmise kogemusi spordi kontekstis.
- 2) Selgitada välja, mil määral on erinevat tüüpi väärkohtlemiste kogemuste sagedus seotud vastajate sportliku identiteedi, üldise enesehinnangu ja motivatsioonilise orientatsiooniga.
- 3) Anda hinnang Turvalise Spordi Küsimustiku faktorstruktuurile rahvastikupõhise valmi alusel

Seireuuringu meetodika

Uuringu valimiks oli rahvastikupõhine juhuvalim, kihitatud elukoha maakonna, soo ja vanuse järgi. Algvalimi suurus oli 60 000 isikut. Hindasime, et nende seas võiks olla potentsiaalselt umbes 50% regulaarse organiseeritud spordi kogemusega isikuid, kes sobiks esindama seireuuringu sihtrühma ja kelle vastused

võimaldaksid anda hinnangu väärkohtlemise kogemise sagedusele Eestis. Eeldasime, et nendest omakorda 10-20% ehk 3000-6000 soostub küsimustikku täitma. Valimiraamina kasutasime Rahvastikuregistri loendit Eesti elanikest (seisuga 01.01.2023). Valimiraami kuulusid Eesti alalised elanikud alates vanusest 18 eluaastat kuni vanuseni 50 eluaastat. Taotlesime Rahvastikuregistrist uuringu läbiviimiseks vajalikud isikuandmeid (e-posti aadress, rahvus, emakeel), mida kasutasime andmete kogumise korraldamiseks. Kaasasime uuritavad uuringusse anonüümselt, isikuandmeid kasutati ainult uuringukutse edastamiseks, ent ei salvestatud.

Seireuuring viidi läbi 2023. aasta mais Tartu Ülikooli küsitluskeskkonnas LimeSurvey. Uuringu läbiviimise kooskõlastasime Tervise Arengu Instituudi inimuuringute eetikakomiteega (TAIEK; uuringuprojekti 2445 „Turvalise spordi seireuuring Eestis 2023“, TAIEK otsus nr 1195, 19.04.2023).

Uuringusse kaasamine toimus e-posti teel. Kõikidele valimis olevatele isikutele, kellel oli Rahvastikuregistris e-posti aadress, saadeti e-postiga uuringukutse ja küsitluse veebilink LimeSurvey keskkonnas. Eesti emakeelega isikutest toimetati uuringukutse kohale 98,4%-le, vene emakeelega isikutest 97,2%-le algvalimisse kaasatutest. Eesti emakeelega kutsututest avas uuringu kutsega e-kirja 37,9% ja kutsel klikkis 2,3% ning vene emakeelega isikutest avas uuringu kutsega e-kirja 46,5% ja kutsel klikkus 2,5%. Seega jäi äärmiselt suur hulk potentsiaalseid vastajaid uuringust eemale. Lõpliku valimi moodustasid 586 vastajat, kellest 168 olid vene emakeelega. Soolise jaotuse mõttes oli seireuuringu valim paremini tasakaalustatud kui eeluuringu valim - 42% vastajatest olid mehed. Vastajad olid vanuses 18-50 aastat, mediaanvanus oli 35 aastat.

Küsimustiku eestikeelne versioon koosnes järgmistest komponentidest:

- 1) **Demograafiliste andmete ankeet** oli valitud käesoleva uuringu tarvis ja palus vastajatel märkida oma vanus, sugu, regulaarsetel sporditreeningutel osalemise staaž, spordiala(d), milles isik on osalenud treeneri juhendamisel.
- 2) **Turvalise spordi küsimustik 1.o.** Tegemist oli eeluuringu tulemusel faktoranalüüsi meetodil välja valitud 42-väitelise küsimustikuga, kus vastajad hindasid, kui sageli nad on kogenud kirjeldatavaid olukordi 5-pallisel skaalal: 0 – mitte kunagi, 1 – harva (1-2 korda), 2 – mõnel korral (3-10 korda), 3 – sageli (enam kui 10 korral), 4 – pidevalt (enamikul treeningutel, kogunemistel).
- 3) **Sportliku identiteedi mõõtmise skaala** (eesti keelde adapteerimisel; originaalküsimustik *Athletic Identity Measurement Scale*, Brewer & Cornelius, 2001) koosnes 10-st väitest, mis on konstrueeritud hindamiseks sportliku identiteedi tugevust ja sportlase sotsiaalse rolliga identifitseerumise eksklusiivsust. Vastaja hindas 7-pallisel skaalal, mil määral ta nõustub iga väitega (*pole üldse nõus kuni nõustun täielikult*).
- 4) **Motivatsioonilise Orientatsiooni Skaala** (Duda et al., 1995; eesti keeles Klade, 2006) koosneb 13 väitest, mille puhul indiviid hindab viiepallisel skaalal (*üldse pole nõus, pigem mitte, nii ja naa, pigem küll, täiesti nõus*) hinnangu sellele, millal ta kogeb ennast spordis edukana. Küsimustik koosneb kahest alaskaalast, mis on konstrueeritud mõõtma ülesande e. individuaalsele arengule ja meisterlikkusele orienteeritust ja egole e. tulemusele orienteeritust.
- 5) **Rosenbergi Enesehinnangu Skaala** (Rosenberg 1965; eesti keeles Pulmann & Allik, 2000). Küsimustik koosneb 10-st väitest, mis iseloomustavad üldist enesehinnangut. Väiteid hinnatakse 3-pallisel skaalal: 1 – jah/nõus; 2 – mõnikord; 3 – ei/ei ole nõus.

Küsimustiku vestikeelne versioon koosnes üksnes demograafiliste andmete ankeedist ja Turvalise spordi küsimustikust. Mõlemad olid vene keelde tõlgitud koos uuringu kutse ja infolehega kahe vene emakeelega psühholoogi poolt. Tõlkijad tegid kumbki oma tõlke ja leidsid lõpuks konsensusliku venekeelse sõnastuse. Uuringu kutse ja infolehe keel valiti inimese Rahvastikuregistris kirjas oleva emakeele järgi. Eesti emakeelega isikutele saadeti üksnes eestikeelne versioon, vene emakeelega isikutele saadeti versioon, mille avalehel sai vastaja valida vene keele ja eesti keele vahel.

Seireuuringu tulemused

Psühholoogilise, füüsilise ja seksuaalse väärkohtlemise ning hooletusse jätmise kogemused spordis

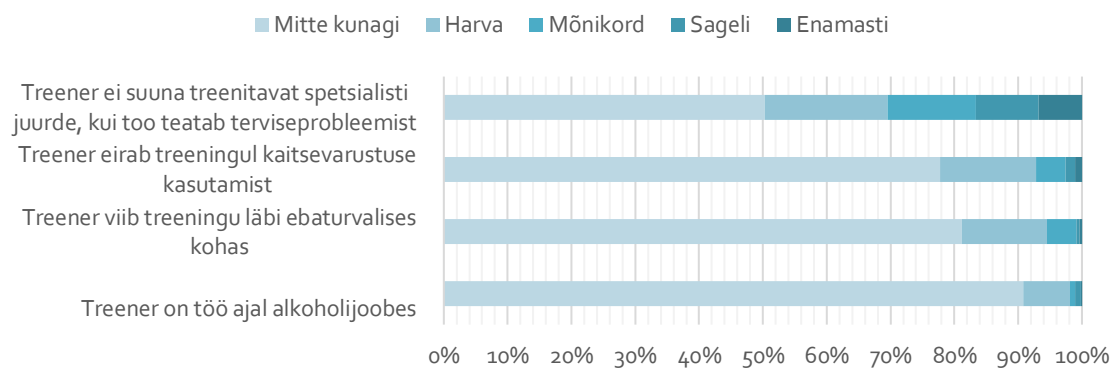
Kuna kogutud andmete hulk oli väiksem kui kvaliteetseks faktoranalüüsiks vajalik, otsustasime jätta faktoranalüütilise lähenemise siinsest analüüsist välja. Täpsemalt, usaldusväärseks võiks pidada faktoranalüüsi, mille puhul on iga mõõdetud tunnuse kohta vähemalt 20 vastaja andmed. Turvalise spordi küsimustiku puhul tähendaks see vähemalt 840 vastaja andmeid, mida meil ei õnnestunud kahjuks koguda. Alternatiivse lahendusena kasutasime järgnevas analüüsis seitset väärkohtlemise skoori, mis arutati väärkohtlemise liikide *a priori* klassifitseerimise alusel, nii, nagu vastavad olukorrad väärkohtlemise alaliikide teoreetilise kirjelduse alusel klassifitseeruksid. Turvalise spordi küsimustik ja selle komponentide jaotus on esitatud Lisas 2. Seega, moodustasime seitse väärkohtlemise skoori, millest iga skoor sai varieeruda vahemikus 0-4:

- 1) väärkohtlemise kogemuste koguskoor sisaldas kõigi 42 olukorra sagedushinnangute keskmist hinnangut;
- 2) hooletusse jätmise skoor (sisaldas ilminguid TS₁, TS₈, TS₂₃, TS₃₈; skoori leidmiseks arutati nelja sageduse hinnangu keskmise väärtus);
- 3) lapsevanema poolse väärkohtlemise skoor (TS₂, TS₁₃, TS₂₆, TS₃₁; skooriks nelja hinnangu keskmise väärtus);
- 4) kaaslaste vahelise kiusamise skoor (TS₇, TS₁₀, TS₂₅, TS₂₆, TS₃₂, TS₃₄; skooriks kuue hinnangu keskmise väärtus);
- 5) psühholoogilise väärkohtlemise skoor (TS₅, TS₁₁, TS₁₂, TS₁₆, TS₂₄, TS₂₉, TS₃₉; skooriks seitsme hinnangu keskmise väärtus);
- 6) füüsilise väärkohtlemise skoor (TS₃, TS₄, TS₁₅, TS₁₇, TS₁₈, TS₁₉, TS₂₀, TS₂₁, TS₂₂, TS₂₇, TS₃₃, TS₃₅, TS₃₆, TS₃₇, TS₄₀, TS₄₁; skooriks 16 hinnangu keskmise väärtus);
- 7) seksuaalse väärkohtlemise skoor (TS₆, TS₉, TS₁₄, TS₃₀, TS₄₂; skooriks viie hinnangu keskmise väärtus).

Nagu öeldud, varieerus iga skoor vahemikus 0-4, s.t., skoor üle 0 viitab vähemalt harva vähemalt ühe vastava väärkohtlemise liigi olukorra kogemist. Lisas 3 on esitatud detailsed illustratsioonid Turvalise spordi küsimustiku kõikide väärkohtlemise ilmingute sageduste hinnangute jaotustest sõltuvalt spordis osalemise tasemest.

Esmalt analüüsisime erinevat liiki väärkohtlemise ilmingute esinemise suhtelist sagedust. Joonistel 3-9 on esitatud erinevat liiki väärkohtlemise ilmingute kogemise segaduste protsentuaalsed ja arvulised jaotused.

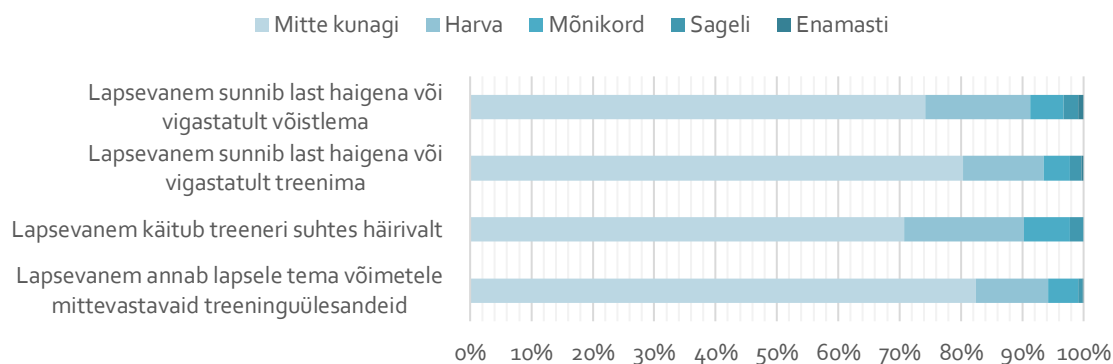
Hooletusse jätmise ilmingute kogemise sageduste jaotused

	Treener on töö ajal alkoholijoobes	Treener viib treeningu läbi ebaturvalises kohas	Treener eirab treeningul kaitsevarustuse kasutamist	Treener ei suuna treenitavat spetsialisti juurde, kui too teatab terviseprobleemist
■ Mitte kunagi	531	475	455	294
■ Harva	43	78	88	113
■ Mõnikord	5	27	27	81
■ Sageli	5	3	9	57
■ Enamasti	1	2	6	40

Joonis 3. Hooletusse jätmise kogemuste sageduste jaotused (% ja täpne vastuste hulk).

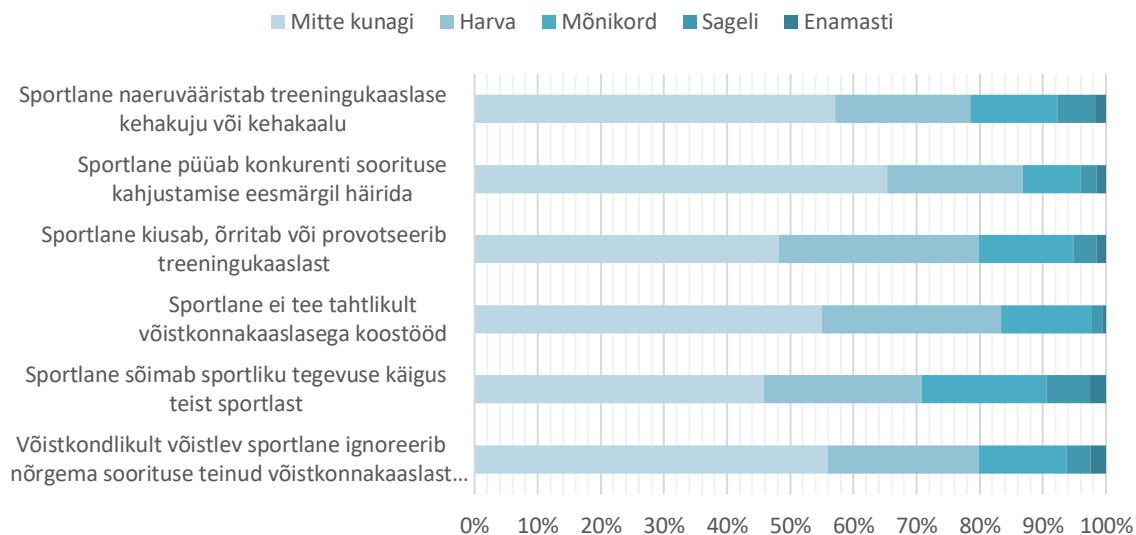
Lapsevanema poolse väärkohtlemise ilmingute sageduse jaotus

	Lapsevanem annab lapsele tema võimetele mittevastavaid treeninguülesandeid	Lapsevanem käitub treeneri suhtes häirivalt	Lapsevanem sunnib last haigena või vigastatult treenima	Lapsevanem sunnib last haigena või vigastatult võistlema
■ Mitte kunagi	482	414	470	434
■ Harva	69	114	77	100
■ Mõnikord	29	44	25	32
■ Sageli	4	13	11	14
■ Enamasti	1	0	2	5

Joonis 4. Lapsevanema poolse väärkohtlemise kogemuste sageduste jaotused (% ja täpne vastuste hulk).

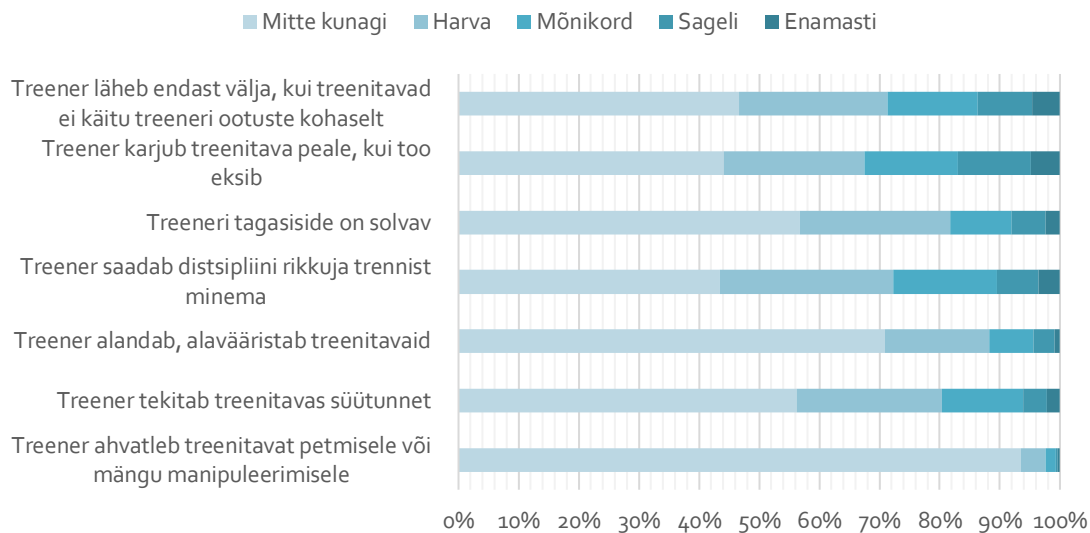
Kaaslaste vahelise kiusamise ilmingute kogemise sageduste jaotused

	Võistkondlikult võistlev sportlane ignoreerib nõrgema soorituse teinud võistkonnakaaslast või partnerit	Sportlane söimab sportliku tegevuse käigus teist sportlast	Sportlane ei tee tahtlikult võistkonnakaaslasega koostööd	Sportlane kiusab, õrritab või provotseerib treeningukaaslast	Sportlane püüab konkurenti soorituse kahjustamise eesmärgil häirida	Sportlane naeruväärustab treeningukaaslast ase kehakuju või kehakaalu
Mitte kunagi	327	268	322	282	382	334
Harva	140	146	166	185	126	125
Mõnikord	81	116	84	88	53	81
Sageli	23	40	10	21	15	35
Enamasti	14	15	3	9	9	10

Joonis 5. Kaaslaste vahelise kiusamise kogemuste sageduste jaotused (% ja täpne vastuste hulk).

Psühholoogilise väärkohtlemise ilmingute kogemise sageduste jaotused

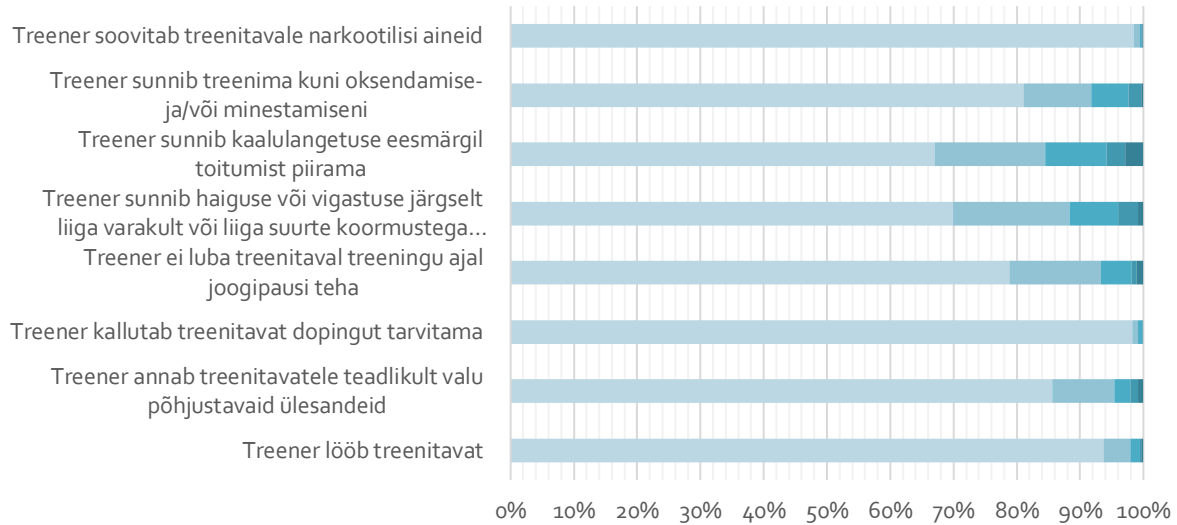

	Treener ahvatleb treenitavat petmisele või mängu manipuleerimisele	Treener tekitab treenitavas süütunnet	Treener alandab, alavääristab treenitavaid	Treener saadab distsipliini rikkujat trennist minema	Treeneri tagasiside on solvav	Treener karjub treenitava peale, kui too eksib	Treener läheb endast välja, kui treenitavad ei käitu treeneri ootuste kohaselt
■ Mitte kunagi	547	329	415	254	332	258	273
■ Harva	24	141	101	169	146	137	144
■ Mõnikord	10	79	43	101	60	91	88
■ Sageli	2	23	21	40	33	71	53
■ Enamasti	2	13	5	21	14	28	27

Joonis 6. Psühholoogilise väärkohtlemise kogemuste sageduste jaotused (% ja täpne vastuste hulk).

Füüsilise väärkohtlemise ilmingute sageduste jaotused (1)

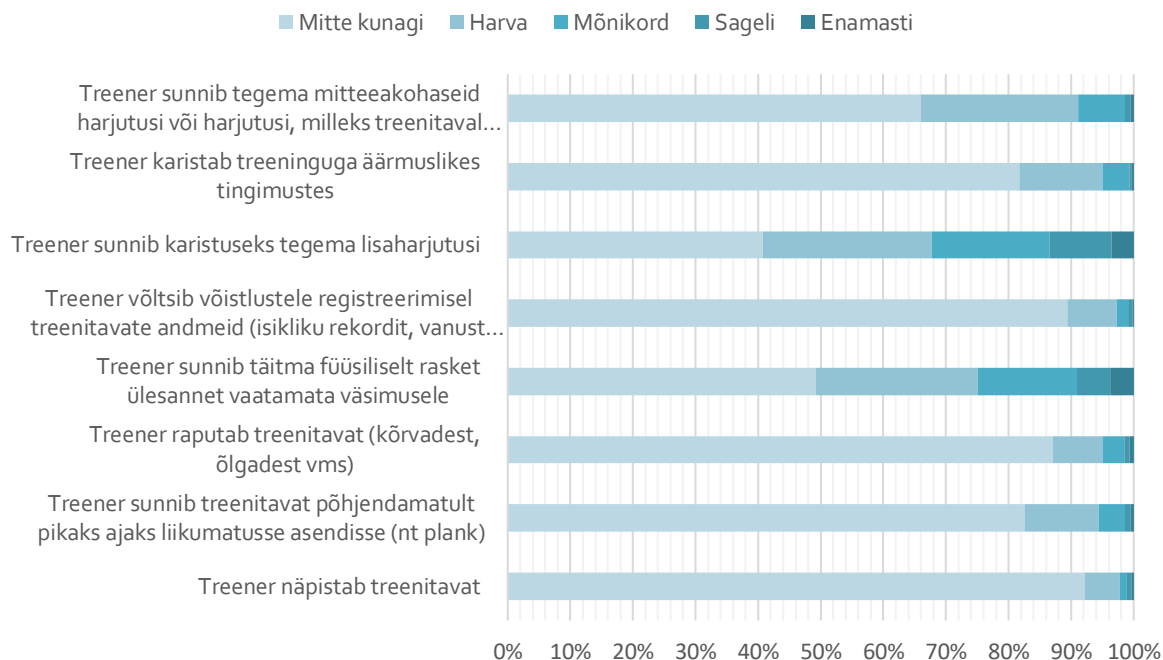
■ Mitte kunagi ■ Harva ■ Mõnikord ■ Sageli ■ Enamasti

	Treener lööb treenitavat	Treener annab treenitavale teadlikult valu põhjustavaid ülesandeid	Treener kallutab treenitavat dopingut tarvitama	Treener ei luba treenitaval treeningu ajal joogipausi teha	Treener sunnib haiguse või vigastuse järgselt liiga varakult või liiga suurte koormustega treenima	Treener sunnib kaalulangetuse eesmärgil toitumist piirama	Treener sunnib treenima kuni oksendamise- ja/või minestamiseni	Treener soovib treenitavale narkootilisi aineid
■ Mitte kunagi	548	501	575	461	409	392	474	576
■ Harva	25	57	5	85	108	102	63	6
■ Mõnikord	9	15	4	28	45	57	34	1
■ Sageli	1	7	1	5	18	17	12	1
■ Enamasti	2	5	0	6	5	17	2	1

Joonis 7. Füüsilise väärkohtlemise kogemuste sageduste jaotused (% ja täpne vastuste hulk; jätkub järgmisel lk).

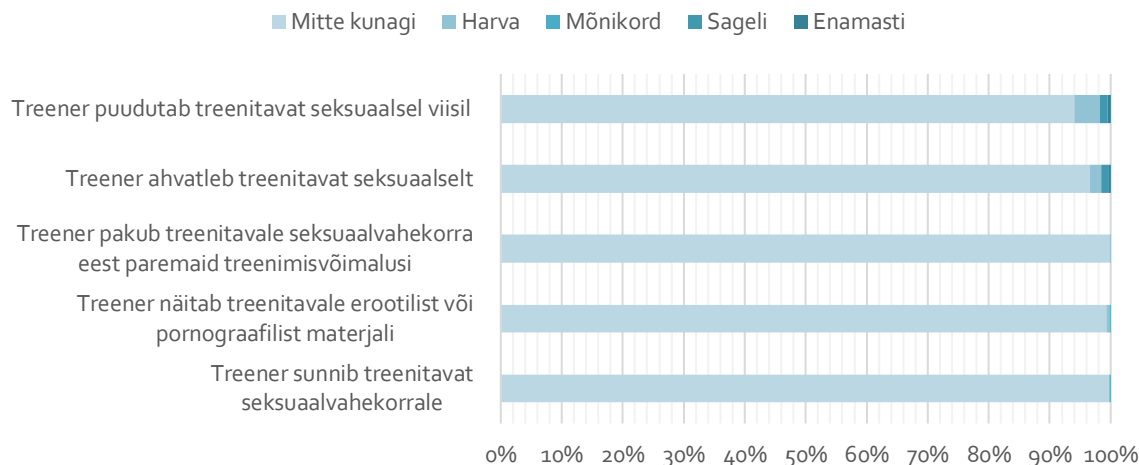
Füüsilise väärkohtlemise ilmingute sageduste jaotused (2)

	Treener näpistab treenitavat	Treener sunnib treenitavat põhjendamatuks ajaks liikumatusse asendisse (nt plank)	Treener raputab treenitavat (kõrvadest, õlgadest vms)	Treener sunnib täitma füüsiliselt rasket ülesannet vaatamata väsimusele	Treener võltsib võistlustele registreerimisel treenitavate andmeid (isikliku rekordit, vanust vms)	Treener sunnib karistuseks tegema lisaharjutusi	Treener karistab treeninguga äärmuslikes tingimustes	Treener sunnib tegema mitteeakohaseid harjutusi või harjutusi, milleks treenitaval puudub ettevalmistus
Mitte kunagi	539	483	509	288	523	238	478	386
Harva	33	69	47	151	46	158	78	147
Mõnikord	6	25	20	93	11	110	25	44
Sageli	5	5	5	31	4	58	2	5
Enamasti	2	3	4	22	1	21	2	3

Joonis 8. Füüsilise väärkohtlemise kogemuste sageduste jaotused (% ja täpne vastuste hulk; jätkub).

Seksuaalse väärkohtlemise ilmingute sageduste jaotused

	Treener sunnib treenitavat seksuaalvahekorrale	Treener näitab treenitavale erootilist või pornograafilist materjali	Treener pakub treenitavale seksuaalvahekorra eest paremaid treenimisvõimalusi	Treener ahvatleb treenitavat seksuaalselt	Treener puudutab treenitavat seksuaalsel viisil
■ Mitte kunagi	583	581	584	565	550
■ Harva	1	3	1	11	25
■ Mõnikord	1	1	0	0	0
■ Sageli	0	0	0	7	7
■ Enamasti	0	0	0	2	3

Joonis 9. Seksuaalse väärkohtlemise kogemuste sageduste jaotused (% ja täpne vastuste hulk).

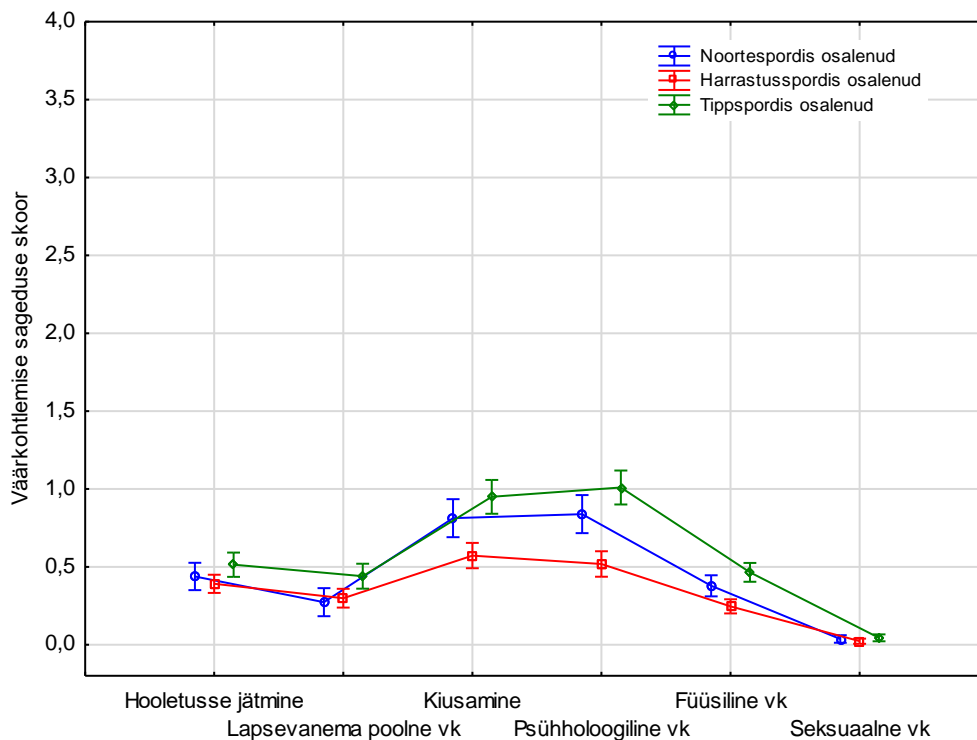
Väärkohtlemise kogemise sagedus sõltuvalt spordis osalemise tasemest

Järgnevalt hindasime, mil määral erinevad uuringus osalejad väärkohtlemise kogemuste sageduse osas selle alusel, millisel sportlikul tasemel nad spordis osalevad või varasemalt osalesid. Jaotasime vastanud kolme gruppi selle alusel, millisel tasemel nad on/olid spordis osalenud: *noortespordis osalenud* (ainult noortespordis osalenud, $n = 130$), *harrastusspordis osalenud* (ainult noortespordis või noorte- ja harrastusspordis osalenud, $n = 292$) ja *tippspordis osalenud* (ainult tippspordis osalenud, või tippspordi ja noorte- ja/või harrastusspordis osalenud, $n = 163$). Gruppide vahelisi erinevusi illustreerib Joonis 10. Üldist trendi ilmestas tippspordis osalenute väärkohtlemise kogemuste kõrgem sagedus võrreldes teiste rühmadega. Täpsemalt näitas läbi viidud rühmade võrdlus (Scheffe *post hoc* meetodil), et tippspordis osa-

lenud kogesid harrastusspordis osalejatest oluliselt sagedamini kaaslaste vahelist kiusamist ($M = 0,95$, $SD = 0,78$ vs. $M = 0,57$, $SD = 0,67$, $p < ,001$) ja psühholoogilist väärkohtlemist ($M = 1,01$, $SD = 0,81$ vs. $M = 0,52$, $SD = 0,64$, $p < ,001$). Väärkohtlemise kogemuste koguskoori osas oli kõige vähem väärkohtlemise kogemusi samuti harrastusspordis osalejatel – kui noortespordis ($M = 0,47$, $SD = 0,40$) ja tippspordis ($M = 0,58$, $SD = 0,43$) osalenute skoorides olulist erinevust ei ilmnunud, siis harrastusspordis osalenute keskmine skoor ($M = 0,33$, $SD = 0,35$) oli oluliselt madalam mõlemast nimetatud grupist ($p \leq ,002$).

Väärkohtlemise kogemuste sageduse erinevused eesti ja vene emakeelega osalejate vahel

Viimase võrdlusena hindasime erinevusi eesti - ja vene emakeelega vastajate kogemustes. Ilmnes, et hooletusse jätmise osas oli vene emakeelega vastajate keskmine kogemuste sagedus oluliselt suurem kui eest emakeelega vastajatel (vastavalt $M = 0,52$, $SD = 0,53$ vs. $M = 0,40$, $SD = 0,50$, $p = ,02$) ja ka füüsilise väärkohtlemise osas oli vene emakeelega vastajate keskmine kogemuste sagedus suurem kui eest emakeelega vastajatel (vastavalt $M = 0,41$, $SD = 0,45$ vs. $M = 0,38$, $SD = 0,50$, $p < ,01$). Teiste väärkohtlemise liikude osas emakeele alusel erinevusi ei ilmnunud.

Joonis 10. Väärkohtlemise alaliikide kogemise sageduse keskmised skoorid spordis osalemise kõrgeima taseme alusel. Vk – väärkohtlemine, kiusamine – kaaslaste vaheline kiusamine. Skoor üle nulli viitab sellele, et vastava osalenute grupi liikmed on kogenud vastava liigi väärkohtlemist. Esitatud on keskmised väärtused ja 95% usalduspiirid.

Väärkohtlemise kogemuste sageduse seosed sportliku identiteedi, motivatsioonilise orientatsiooni ja üldise enesehinnanguga

Viimase analüüsi sammuna hindasime väärkohtlemise kogemuste sageduste seoseid sportliku identiteedi, motivatsioonilise orientatsiooni ja üldise enesehinnanguga. Ülevaate seoste tugevusest annab Tabel 1. Kuna sportliku identiteedi skoor ja ülesandele ning egole orienteeritus olid tugevas võrdelises seoses spordis osalemise tasemega (vastavalt $r = .28, p < .001$; $r = .16, p < .001$; ja $r = .12, p = .005$), siis on Tabelis 1 esitatud osakorrelatsioonid, milles on spordis osalemise tase kontrolli alla võetud.

Lineaarne regressioon, millesse oli esimesena sisestatud spordis osalemise tase, võimaldas määratleda, et psühholoogilise väärkohtlemise kogemuste sagedusest on 5% seletatav sportliku identiteedi ja motivatsioonilise orientatsiooni variatiivsusega ($F[4, 432] = 6,74, p < .001, R^2 = .06$, kohandatud $R^2 = .05$). Täpsemalt, nii sportliku identiteedi skoor ($\beta = .15, p = .009$) kui egole orienteerituse skoor ($\beta = .17, p = .002$) on olulised psühholoogilise väärkohtlemise sageduse ennustajad, ülesandele orienteeritus aga mitte ($\beta = -.06, p = .25$).

Lisaks ilmnes sarnane seos füüsilise väärkohtlemise kogemuste sageduse osas – 5% füüsilise väärkohtlemise kogemuste sageduse variatiivsusest on seletatav sportliku identiteedi ja motivatsioonilise orientatsiooni variatiivsusega ($F[4, 432] = 6,20, p < .001, R^2 = .05$, kohandatud $R^2 = .05$). Täpsemalt, nii sportliku identiteedi skoor ($\beta = .17, p = .003$) kui egole orienteerituse skoor ($\beta = .15, p = .006$) on olulised võrdelised füüsilise väärkohtlemise sageduse ennustajad, ülesandele orienteeritus aga pöördvõrdeline ennustaja ($\beta = -.12, p = .033$).

Viimaks, kaaslaste vahelise kiusamise kogemuste sageduse variatiivsus on 4% ulatuses seletatav sportliku identiteediga ($F[1, 432] = 9,36, p < .001, R^2 = .04$, kohandatud $R^2 = .04, \beta = .20, p < .001$).

Tabel1. Väärkohtlemise kogemuste sageduse skooride osakorrelatsioonid sportliku identiteedi, motivatsioonilise orientatsiooni ja üldise enesehinnanguga kontrollituna spordis osalemise taseme suhtes.

Skaala	Sportlik identiteet	Ülesandele orienteeritus	Egole orienteeritus	Üldine enesehinnang
Hooletusse jätmine	.12**	-.02	.02	-.06
Lapsevanema poolne väärkohtlemine	.06	-.03	.10*	-.03
Kaaslaste vaheline kiusamine	.19***	.02	.17***	.01
Psühholoogiline väärkohtlemine	.20***	-.07	.21***	-.03
Füüsiline väärkohtlemine	.18***	.02	.16***	-.02
Seksuaalne väärkohtlemine	.06	-.05	-.04	.03

Märkus. Spearmani korrelatsioonikordajad on arvatud kontrollituna spordis osalemise taseme suhtes.

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$.

Seireuuringu kokkuvõte ja järeldused

Kahjuks peame tunnustama, et seireuuringu valim kujunes vaatamata pingutustele loodetust palju väikeseks. Väga madala huvi ja osaluse põhuseid on raske hinnata. Igal juhul kavatsime planeerida jätkuuringuid ja jätkata andmete kogumist selleks, et Turvalise spordi küsimustiku omadusi, sealhulgas võimalikku faktorstruktuuri täpsemalt hinnata. Samas ei tohiks faktorstruktuuri puudumine olla takistuseks Turvalise spordi küsimustiku kasutuselevõtuks väärkohtlemise kogemuste hindamisel. Varasemad uuringud on väärkohtlemise levimuse kirjeldamisel spordis kasutanud ennekõike just üksikväidetest koosnevaid küsimustikke, mille puhul vastaja märgib, kui sageli ta on kirjeldatud olukorda kogenud (Allroggen, Ohlert, Seidler, & Rau, 2016; Timpka et al., 2019; Willson, Kerr, Stirling, & Buono, 2022). Seega on väärkohtlemise ilmingute hindamine sellisel moel, nagu Turvalise spordi küsimustikus, tavapärane.

Ehkki kõikide väärkohtlemise liikide puhul kinnitasid üldjoontes pooled või enam vastajatest, et nad ei ole kirjeldatud väärkohtlemise ilmingut kogenud, on peaaegu kõikide väärkohtlemise näidete puhul ka hulk inimesi, kes on vastavas olukorras vähemalt korra-paar oma sporditeel olnud. Usume, et seireuuringu tulemused annavad ette lähtetaseme, mille juurest väärkohtlemise ennetamise strateegiaid kujundama hakata ja millega edasiminekuid võrrelda.

Väljatoomist väärib asjaolu, et nii kaaslaste vahelist kiusamist kui füüsilist väärkohtlemist kirjeldati sagedamini tippspordi tasemel osalejate poolt. Arvestades ka asjaolu, et kõrgem sportlik identiteet ja tulemustele orienteeritus kaldusid iseloomustama kiusamise ning psühholoogilise ja füüsilise väärkohtlemise kogemustega inimesi, tuleb tippspordis luua võimalusi väärkohtlemise avastamise toetamiseks. Samas, kuna väärkohtlemise kogemusi esines kõikides väärkohtlemise alaliikides ja spordis osalemise tasemetel, ei ole põhjust ühtegi spordis osalejate sihtrühma ennetustegevusest välja jätta.

Lisaks ei tohiks tähelepanuta jätta ka asjaolu, et vene emakeelega osalejad avaldasid enam hooletusse jätmise ja füüsilise väärkohtlemise kogemusi spordis. Sellise erinevuse põhjuseid ei ole siinse uuringu põhjal võimalik tuvastada, ent väärkohtlemise ennetamisel tuleks kaaluda, millised on võimalused vene emakeelega treenerite, õpilaste ja lapsevanemateni jõudmiseks ja väärkohtlemise vähendamiseks.

Seireuuringu unikaalseks tulemuseks on teadmised väärkohtlemise kõrgenenud riski kohta tugeva sportliku identiteedi ja kõrge tulemustele orienteeritusega spordis osalejatel vaatamata spordis osalemise tasemele. See tähendab, et spordis osalejad, kes näevad ennast ennekõike sportlasena ja kelle eneseväärtus sõltub sportase rolli täitmise õnnestumisest, satuvad tõenäolisemalt väärkohtlemise ohvriks. Teisalt ka tugev tulemustele orienteeritus ja suhteliselt madalam meisterlikkusele või individuaalsele arengule orienteeritus on seotud suurema väärkohtlemise riskiga. Võib oletada, et tugeva sportliku identiteedi ja tulemusele orienteeritusega inimesed on meelsamini valmis oma identiteedi realiseerimise ja tulemuste saavutamise nimel taluma väärkohtlemist. Täpse mehhanismi väljaselgitamine, mis selliste seoste aluseks võiks olla, jääb edasisteks uuringuteks. Küll aga võiks sportliku identiteedi ja tulemusele orienteerituse kui võimalike väärkohtlemise riskitegurite või korrelaatide tundmine aidata spordipsühholoogidel tähelepanu teravdada just sellise identiteedi ja motivatsiooni profiiliga sportlaste ja harrastajatega töötamisel - kas väärkohtlemise ennetamisel või vähemalt selle varajasel avastamisel.

Heal meelel vastan täpsustavatele küsimustele ja olen avatud täiendavate analüüside ettepanekutele.

Aave Hannus, 12.06.2023

Kirjanduse allikad

- Allroggen, M., Ohlert, J., Seidler, C., & Rau, T. (2016). *Sexualisierte Gewalt von Kaderathlet/-innen*. Publitseeritud uuringu raport. Deutsche Sporthochschule Köln.
- Alexander, K., Stafford, A., & Lewis, R. (2011). *The experiences of children participating in organised sport in the UK*. Edinburgh: Dunedin Academic Press.
- Brackenridge, C. (1997). 'HE OWNED ME BASICALLY...': Women's Experience of Sexual Abuse in Sport. *International Review for the Sociology of Sport*, 32(2), 115-130. doi:10.1177/101269097032002001
- Duda, J.L., Chi, L., Newton, M.L., Walling, M.D., & Catley, D. (1995). Task and ego orientation and intrinsic motivation in sport. *International Journal of Sport Psychology*, 26, 40-63.
- Elias, N. (2000). *The civilizing process. Sociogenetic and psychogenetic investigations, Revised ed.* Oxford: Blackwell Press.
- Fasting, K., Chroni, S., Hervik, S. E., & Knorre, N. (2011). Sexual harassment in sport toward females in three European countries. *International Review for the Sociology of Sport*, 46(1), 76-89. doi:10.1177/1012690210376295
- Kerr, G., Kidd, B., & Donnelly, P. (2020). One step forward, two steps back: The struggle for child protection in Canadian sport. *Social Sciences*, 9, 68.
- Kirby, S., Graves, L., & Hankivsky, O. (2000). *The dome of silence: Sexual harassment and abuse in sport*. Halifax: Fernwood Publishing.
- Kivisik, I. (2023). *Organiseeritud spordis osalejate väärkohtlemise kogemuste hindamise metoodika väljatöötamine. Magistritöö*. Juhendajad S. Stoljarova ja A. Hannus. Tallinna Ülikool.
- Klade, P. (2006). *Revideeritud stardieelse seisundiärevuse küsimustiku SÄK-2R ja motivatsioonilise orientatsiooni skaalas MOS eestindamine. Bakalaureusetöö*. Tartu: Tartu Ülikooli kehakultuuriteaduskond.
- Leahy, T., Pretty, G., & Tenenbaum, G. (2002). Prevalence of sexual abuse in organised competitive sport in Australia. *Journal of Sexual Aggression*, 8(2), 16-36. doi:10.1080/13552600208413337
- Mergaert, L., Arnaut, M., Vertommen, T., & Lang, M. (2016). *Study on gender-based violence in sport. Final report*.
- Mountjoy, M., Rhind, D. J., Tiivas, A., & Leglise, M. (2015). Safeguarding the child athlete in sport: a review, a framework and recommendations for the IOC youth athlete development model. *Br J Sports Med*, 49(13), 883-886. doi:10.1136/bjsports-2015-094619
- Mountjoy, M., Brackenridge, C., Arrington, M., Blauwet, C., Carska-Sheppard, A., Fasting, K., . . . Budgett, R. (2016). International Olympic Committee consensus statement: harassment and abuse (non-accidental violence) in sport. *British Journal of Sports Medicine*, 50(17), 1019-1029. doi:10.1136/bjsports-2016-096121
- Parent, S., & Bannon, J. (2012). Sexual abuse in sport: What about boys? *Children and Youth Services Review*, 34(2), 354-359. doi:https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2011.11.004
- Parent, S., & Fortier, K. (2017). Prevalence of interpersonal violence against athletes in the sport context. *Current Opinion in Psychology*, 16, 165-169. doi:https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.05.012
- Stafford, A., Alexander, K. & Fry, D. (2013), Playing through pain: Children and young people's experiences of physical aggression and violence in sport. *Child Abuse Review*, 22, 287-299. https://doi.org/10.1002/car.2289
- Stirling, A. E. (2009). Definition and constituents of maltreatment in sport: establishing a conceptual framework for research practitioners. *Br J Sports Med*, 43(14), 1091-1099. doi:10.1136/bjism.2008.051433

- Timpka, T., Janson, S., Jacobsson, J., et al. et al. (2019). Lifetime history of sexual and physical abuse among competitive athletics (track and field) athletes: cross sectional study of associations with sports and nonsports injury. *British Journal of Sports Medicine*, *53*, 1412–1417.
- Vertommen, T., Kampen, J., Schipper-van Veldhoven, N., Uzieblo, K., & Van Den Eede, F. (2018). Severe interpersonal violence against children in sport: Associated mental health problems and quality of life in adulthood. *Child Abuse & Neglect*, *76*, 459-468.
doi:<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.12.013>
- Vertommen, T., Schipper-van Veldhoven, N., Wouters, K., Kampen, J. K., Brackenridge, C. H., Rhind, D. J. A., . . . Van Den Eede, F. (2016). Interpersonal violence against children in sport in the Netherlands and Belgium. *Child Abuse & Neglect*, *51*, 223-236. doi:<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.10.006>
- Wilinsky, C.L. & McCabe, A. (2020). A review of emotional and sexual abuse of elite child athletes by their coaches, *Sports Coaching Review*, doi: 10.1080/21640629.2020.1775378
- Willson, E., Kerr, G., Stirling, A., & Buono, S. (2022). Prevalence of maltreatment among Canadian National Team athletes. *Journal of Interpersonal Violence*, *37*(21-22), NP19857–NP19879.